

nagyszámú illúzióinak egy elkésett, de éppenséggel nem javított kiadása, tudományosan pedig egy vaskos tévedés, amelyet nem lehet elég eréllyel visszautasítani.

Nemzeti műveltség és történelem szétválaszthatatlanok. Egyes társadalmi rétegek nem sajátíthatják ki a maguk számára a nemzetvezetést. Vonatkozik ez a parasztságra is. Nemzetté csak akkor lesz a nép, ha vállalja és magáénak ismeri el az egész ezeréves magyar történetet. Népi és történeti, mély és magas kultúra jelenségei együtt adják az idők és korok, osztályok és egyének feletti magyar típust. Ennek kialakítása csak az állam keretében történhetik. E nélkül nem vagyunk sem nép, sem nemzet, csak oldott kéve.

Nem a nyelv dönti el a nemzeti hovatartozást, de jelentősége nem homályosulhat el a vérségi leszámazás mellett. A nyelvnemzeti korszaknak nem az volt a hiányossága, hogy a nyelvet tulságosan sokra becsülte, hanem az, hogy külsőségesen fogta fel.

Közéletünknek nagy hiányossága felszínes politikai műveltség. Ennek orvoslására még csak kísérletek sem történtek. Ebből származik közéletünk fokozódó elsekélyesülése és nemzeti feladataink megoldásában gyakori této-vázásunk és tanácstalanságunk.

E kiragadott részletek tükrözik vissza a könyv gondolatmenetét. Szerző ugyan csak egy ember tűnődéseinek nevezi a könyvében foglaltakat nemzete súlyos problémái fölött. Az olvasó könnyen megállapíthatja, hogy sokkal több annál: nemzetpolitikai program, amely problémákat felvetve és tisztázva az érvek és ellenérvek kereszttüzében alakítani fogja egy nemzet politikai gondolkozását. A könyvből kisugárzó történeti hü-

ség és történeti levegő forró valóság és történeti levegő forró valóság államiságunk és nemzetiségünk magyarsága mellett. Ez képesíti az egyedüljáró, senki helyeslésével, vagy ócsárlásával nem törődő szerzőt nemzeti létünk alapelveinek a történeti fejlődés rendjében való ily meghatározására:

A magyar nemzetnek mindig volt állama és ez az állam, Magyarországnak mindig a magyaroké volt. A magyar államban mindig laktak nem magyar népek is, ennyiben Magyarország sohasem volt egy nyelvű ország. Az egy nyelvű ország az ezeréves multtról való lemondásunkat jelentené. A magyarok mindig keresték és legtöbbször meg is találták a nem-magyar népekkel való együttélés módjait. A magyarságba idők folyamán sok nem-magyar elem is átömlött, de ez az asszimiláció a mult századokban sohasem érte el azt a határt, melyen túllépve, a magyarság ősi tulajdonságainak működését és kifejtését akadályozhatta volna. Amikor tehát a nemzeti és állami létben zavarok mutatkoznak, ott megint lehetővé, sőt kizárólagossá kell tenni ez ősi tulajdonságok, köztük a régi magyar politikai érzék érvényesülését.

EPERJESSY KÁLMÁN

Kerékgyártó János, Két lélek.
(Regény. Singer és Wolfner kiadása. 315 l.)

A regényben két lélekről van szó, két ellentétes szándékú és elindítottságú emberről: egy úri családból származó és felszentelése után mindjárt falura került káplánról és egy paraszt asszonyról, aki durva férjétől úgy szabadult meg, hogy „megétette”. Az egyik lélek szinte illatozza még a szentségben kapott kegyelem tisztaságát, a másik mögött viszont ott

sötétlik a soha meg nem bánt, sőt pogány konoksággal vállalt és védett bűn, a férjgyilkosság. Drámai ellentét, csak az a baj, hogy a két lélek soká kerül egymással szembe. Kerülgetik egymást, a cselekmény nehezen indul, helyesebben vérbeli bonyodalom helyett inkább pillanatfelvételeket, mozaikképeket kapunk a falu életéről, típusairól, szociális és erkölcsi bajairól. Amit az író tulajdonképpen háttérnek szánt, túlságosan szétterül a regényben. Sok a kitérő, betoldás és mellézköngye, míg eljutunk a két lélek döntő szembekeverüléséig. Voltaképp két ága van így a cselekménynek: egy szétterülőbb, korszerű falukutatósi, falumentési gondolatokkal, tervekkel és tettekkel megtűzdelt ága, és egy kétségkívül drámaibb, megformáltabb ága, a káplán és a gyilkos asszony viaskodása, de a két ág nem igen olvad egybe, mert nem is olvadhat, hiszen Majorosné nem „szociális helyzete” miatt sodródott bűnbe, nem azok miatt a bajok miatt tehát, melyek a káplánt, mint annyi jószándékú embert, falumentésre, paraszumentésre, „ingerlik”. Majorosné baja végeredményben lelki baj, egyéni baj — és ép ezért szeretjük volna, ha elmélyítettebb lélekrajzot és jobban összemarkolt cselekményt kaptunk volna.

Mégis el kell ismernünk, hogy a regény fontos állomást jelent sok szociális szándékú írásunk között, nem csak azért, mert szerzője higgadtan, okosan és tárgyilagosan ír, hanem mert a falu bajainak végső okát a lélek konokságában és erkölcsi érzéketlenségében látja. Ezer mentsége lehet a parasztnak arra, hogy „olyan, amilyen”, de akik csak a mentségek és magyarázó okok összekeverésével törődnek és nem lohog a lelkükben a hit tiszta el-

szántsága, az életet Isten örök erkölcsi törvényeihez visszatérítő erkölcsi szándék, azok lehetnek ugyan jó falukutatók, de sohasem lesznek megmentői és megváltói a falunak. Kerékgyártó Jánosnak volt bátorsága arra, hogy a lélek emberét tegye meg a falumentés igazi hőséne és a regényt már csak ezért a bátorságáért és úttörő elszántságáért is ajánlani és terjeszteni kell.

VAJTAI ISTVÁN

Dr. Révy Kornél: Magyar breviárium. Budapest, 1942. 8°. 466 l. Kókai-kiadás.

A könyv címéről azt hinnők, hogy valami egészen érdekes, különleges dolgot veszünk a kezünkbe. És milyen csalódás! Hiszen ez a Magyar breviárium csak szürke és ügyetlen antológia, mely ismert és ismeretlen költők verseit nem a megszokott módon, hanem — meghitt beszélgetésre híva az olvasókat egy-egy estére — az irodalomtörténet történeti, okozati összefüggéseiben szemléli“.

Tizenegy estén át lehet olvasni „családi tűzhelynél“ a természet-ről, az emberről, a hozzáillő társ-ról, a küzdelemről, a borról stb. stb.

Az írókról és költőkről is kapunk rövid ismertetést, illetve jellemzést, legtöbbször nem a legszerencsésebb formában; Petőfi „színesz, lapszerkesztő és katona. Forгатagos és hányatott életét mint a szabadságharc hőse fejezi be“; Tóth Árpád „Baudelaire legszébb magyar tolmácsa“ stb.

A legmeglepőbb az, hogy míg Sántha György(?) hét verssel szerepel a kötetben, Kosztolányi Dezsőnek, Szabó Lőrincnek, Sík Sándornak nem jutott hely. Pedig a címe: Magyar breviárium.

MADÁCSY LÁSZLÓ